

Roy höll IBF:s jubileumsföreläsning

IBF:s 25-årsjubileum högtidlighölls under hela hösten. Som en av höjdpunkterna hade institutet bjudit in den amerikanska professorn Ananya Roy för att hålla en jubileumsföreläsning på temat *Racial Banishment – The Housing Question in Postcolonial America*.

Professor Ananya Roy från University of California, Los Angeles, var inbjuden för att presentera sin forskning om urban fattigdom. Föreläsningen fokuserade på de allra svagaste grupperna på bostadsmarknaden och uppehöll sig till största del vid hennes senaste arbete kring begreppet "racial banishment", som refererar till förvisningen av fattiga personer från bostadsområden som blivit attraktiva för vinstdrivande

Raquel Rolnik

företag. Hon konstaterade att det i USA är speciellt mörkhyade och personer med latinamerikanskt ursprung

som drivs bort från de bostadsområden som ska renoveras. Roy menar att finansmarknadens intrång på bostadsmarknaden leder till en selektiv renovering, som inte enbart grundar sig i klasstillhörighet, utan även i rasföreställningar.

Även om föreläsningen till stor del handlade om amerikanska förhållanden, visade Ananya Roy även att den urbana fattigdomen följer ett globalt mönster. Detta var till viss del också temat för årets *Uppsala Lecture in Housing and Urban Research*, som hölls i oktober av den brasilianska professorn Raquel Rolnik. Hon talade om effekterna av fenomenet finansialisering hos befolkningen och

bostadsmarknaderna i flera av världens städer. Rolnik pratade också om betydelsen av organisering bland de boende och gav flera exempel på lokala samhällen som motstår bortträngning. ●

Föreläsningarna med efterföljande frågestund finns på IBF:s filmkanal: media.medfarm.uu.se/play/kanal/43

ANANYA ROY

Ananya Roy är professor i stadsplanering, social välfärd och geografi vid University of California, Los Angeles. Hennes forskning fokuserar på fattigdom och ojämlikhet. Hon är också grundare och föreståndare för *Institute on Inequality and Democracy*, som främjar forskning som rör urban fattigdom och bortträngning på bostadsmarknaden i Los Angeles och andra storstäder.

VALLA TORG. Ockupationen av kulturhuset Walla scen i Stockholm ägde rum 2015 som protest mot Stockholms shems planer på att använda lokalerna som byggbaracker.

Foto: Dominika Polanska

En kartläggning av den svenska ockupationshistorien

Om man tror att svenska husockupationer är en ovanlig företeelse, som hade sin höjdpunkt på 1970-talet, får man tänka om när man har läst den nyutkomna boken *Ockuperat! Svenska husockupationer 1968–2018*. Sedan den kända Kårhusockupationen ägde rum i Stockholm 1968 har ytterligare 169 ockupationer av olika slag genomförts i Sverige – och antalet ökar stadigt.

Ockuperat! Svenska husockupationer 1968–2018 är en kartläggning av de svenska husockupationernas femtioåriga historia. Boken innehåller en rad intervjuer med och redogörelser från personer som själva har varit med vid ockupationer. Materialet ger en inblick i – och ibland detaljerade beskrivningar av – hur några av ockupationerna gick till, vilka tankar som drev ockupanterna och hur de faktiskt genomförde dem. Ibland redovisas även vilka konsekvenser ockupationen fick för deltagarna och vilket politiskt resultat som aktionen gav.

Dominika Polanska, docent och forskare i sociologi vid IBF, är tillsammans med journalisten Mathias Wågs redaktör för boken, som är

resultatet av flera års research och intervjuer. Totalt har kartläggningen identifierat 170 svenska ockupationer av olika karaktär:

- Många husockupationer uppstår som en reaktion mot det vi idag kallar gentrifiering, det vill säga stadsförnyelseprocesser som leder till att stora delar av befolkningen i ett bostadsområde trängs bort och ersätts av nya befolkningsgrupper med högre socioekonomisk status, berättar Dominika Polanska.

Kartläggningen har också visat att det under årens lopp har skett en förändring av vilka delar av staden som ockuperas. På 1960- och 1970-talen var ockupationer i city gensvar på de rivningar och nybyggnationer, som trängde bort stora

befolkningsgrupper från de svenska innerstadsområdena. Idag kan forskarna istället se att aktiviteterna rör sig mot stadens ytterområden, där dagens gentrifieringsprocesser oftast pågår.

Förutom de ockupationer som kan ses som lokala reaktioner mot stadens omvandlingar har Dominika Polanskas och Mathias Wågs analyser visat att de svenska ockupationerna ofta följer ett internationellt mönster. Den första, och mest kända ockupationen i Sverige, var Kårhusockupationen 1968 i Stockholm, som var influerad av liknande universitetsockupationer i Frankrike, Storbritannien och USA. 1960-70-talens ockupationsrörelser hade ofta ett gemenskapsideal som

”Tvärtemot vad många tror har de mest intensiva åren med ockupationer varit under senare tid”

grund och målet med ockupationerna var att skapa allaktivitetshus. På 80-talet blev det tydligare att ockupanterna företrädde anarkistiska eller autonoma politiska strömningar; 1990- och 2000-talens ockupationer hade i mångt och mycket målet att skapa olika typer av mötes- och konsertlokaler.

–Tvärtemot vad många tror har de mest intensiva åren med ockupationer varit under senare tid. I Sverige genomfördes ett fyrtiotal ockupationer mellan åren 2007 och 2011, berättar Dominika Polanska.

Under den här perioden började ockupation användas för att

stoppa nedläggningshotade välfärdsinstitutioner. Och till skillnad från 80-talets mer radikala strömningar, är det idag betydligt fler ur lokalbefolkningen som engagerar sig i ockupationer. Den pågående ockupationen av BB i Sollefteå, som har pågått i tre år, är ett av de mest kända exemplen.

Trots att de allra flesta ockupationer inte blir särskilt långvariga konstaterar författarna att de svenska ockupationerna har lämnat tydliga spår i såväl stadsrummet som i olika sociala och kulturella verksamheter. I vissa fall har ockupationerna också lett till att rivningar har stoppats och att stadsdelar har bevarats. ●

Under 2019 publicerades även två andra böcker som handlar om ockupationsrörelser:

Squatters in the capitalist city
Housing, justice and urban politics
Miguel A. Martínez

Contentious Politics and the Welfare State
Squatting in Sweden
Dominika Polanska

Prefekten *har ordet*

Salen var full och stämningen hög när IBF bjöd in till födelsedagskalas i slutet av november. Mingelsamtal, tipspromenad och forskarpresentationer blandades med tillugg och bubblande drycker. IBF firade 25 år!

Man kan förstås diskutera om detta är en ålder att skryta om. Men att en mångvetenskaplig satsning på temaforskning överlever i en traditionell universitetsmiljö är knappast en självklarhet. Inte ens när den är framgångsrik. I universitetsvärlden finns gott om exempel på bra och innovativa forskningsmiljöer som inte blir långvariga. IBF kan i detta sammanhang ses som ett inspirerande undantag.

Den här eftermiddagen fanns flera av nyckelpersonerna bakom framgången samlade i salen. Jag syftar på de som tänkte till när det gällde IBF:s grundläggande konstruktion och idé; på våra ämneskolleger vid våra ämnesinstitutioner och våra administratörer vid fakulteten vars samarbete är helt avgörande för att realisera idén om en starkt disciplinförankrad mångvetenskap kring boende och städer. Jag tänker förstås på alla intressenter från bostads- och planeringssektorn som ärade oss med sin närvaro.

Ända sedan IBF:s förste prefekt Bengt Turner, har IBF betraktat samverkan med det omgivande samhället som något som kan gynna god forskning. Precis som sig bör vid ett sådant här tillfälle tog det inte heller lång stund förrän mingelsamtalen kom att kretsa kring nya teman för samverkan med nya och gamla samverkanspartners. Fortsättning följer!

Sist men inte minst syftar jag förstås på alla IBF-kollegor – de nuvarande och de tidigare, som denna dag valt att återvända för att fira med oss. *Til syvende og sidst* är det här sagans framgång avgörs. Poängen med ett institut som IBF är att man fyller det med olikheter; olikheter med avseende på forskningsintressen, metoder och teoretiska perspektiv. Det är i spänningen i samtalet mellan dessa vi tror att något intressant och nyttigt sker. Man är emellertid naiv om man tror det är enkelt; mångvetenskap är viktigt och svårt. Nyckelfaktorer är den skärpa, det engagemang och den omsorg om det gemensamma som har kännetecknat IBF:s administratörer och forskare genom åren.

Med detta tycker jag gott att vi kan sätta punkt för IBF:s första 25 år. År 2044 fyller vi 50 – men ni är förstås välkomna också långt dessförinnan! ●

Nils Hertting, prefekt vid IBF

Rapport om segregation och grannskapseffekter väcker intresse

IBF:s kulturgeografer Roger Andersson och Emma Holmqvist har skrivit en underlagsrapport till Jämlikhetskommissionen som sammanfattar forskningsläget om segregation och grannskapseffekter. Rapporten har fått stor spridning och flera andra myndigheter vill nu gärna ta del av slutsatserna.

Roger Andersson och Emma Holmqvist fick i uppdrag att ta fram en underlagsrapport som ger en översikt av segregationsforskningen – med fokus på forskning om grannskapseffekter och forskning om planering för att motverka segregation genom blandat boende.

Den politiska strategin "blandat boende" har använts sedan 1970-talet för att motverka segregation. Huvudfokus har varit att i alla tätorter, genom blandad bebyggelse, skapa bostadsområden med en blandad befolkning. Insatserna motiveras inte endast med att de förväntas leda till jämnare fördelning av olika befolkningsslag över stadens områden – utan ofta även utifrån en förhoppning om att det ska leda till positiva grannskapseffekter. Rapportförfattarna skriver att det idag finns en stor tilltro till denna antisegregationsstrategi hos planerare och politiker.

Många forskare har emellertid framfört kritik mot hur blandningsstrategin har genomförts. De visar

att det är problematiskt att rikta sig till endast resurssvaga områden. Detta riskerar att ge en nolleffekt på befolkningskompositionen eller i värsta fall – genom förstärkt stigmatisering – öka den geografiska koncentrationen av resurssvaga hushåll.

Rapportförfattarna är även skeptiska till att nybyggnation i befintliga bostadsområden (t.ex. hyreshus i ägartäta områden) kommer att leda till social blandning. De påpekar att år 1974, när blandningsstrategin infördes som nationellt mål, var skillnaden mellan hyra i befintligt bestånd och hyra i nyproduktion 18 procent. Under 2000-talet har skillnaden vuxit till mellan 40 och 66 procent.

I sammanställningen betonar Roger Andersson och Emma Holmqvist att bostadssegregation inte endast är ett bostadspolitiskt problem – en allmän ekonomisk utjämning är viktig för att motverka segregation. En viktig slutsats i rapporten är att segrega-

tionsmönstren till stor del skapas av resursstarka hushåll som har störst möjlighet att välja (och välja bort) bostadsområden. Rapporten belyser också hur bankernas och fastighetsägarnas krav på inkomster utestänger många från möjligheten att köpa, eller ens hyra en bostad. En undersökning visar att 40 procent av de allmännyttiga bostadsbolagen inte godtar bostadsbidrag som en del av inkomst.

En nyckelfråga är hur resurssvaga hushåll ska få tillträde till de bostäder som genom vakanser blir tillgängliga i mer resursstarka och attraktiva bostadsområden. "Strategier som öppnar i stället för att stänga ute vissa grupper från vissa bostadsområden är att föredra. Att prioritera att de mer resursstarka områdena får en mer heterogen bebyggelse och för fler hushållskategorier överkomliga bostäder kan därför vara en mer verkningsfull strategi än områdesbaserat arbete med inslag av blandningsstrategier i så kallade utsatta områden." skriver rapportförfattarna. ●

OM JÄMLIKHETSKOMMISSIONEN

Jämlikhetskommissionen har inrättats av regeringen med uppdrag att lämna förslag som syftar till att långsiktigt minska de ekonomiska klyftorna i Sverige.

Rapporten **Grannskapseffekter och politik och planering för minskad segregation** är en bred genomgång av forskningsfältet segregation och grannskapseffekter, såväl nationellt som internationellt. Den finns att ladda ner på jamlikhetskommissionen.se/publikationer

Krönikören:

Utanförskap innebär att samhället inte fungerar

Den 14 december bjöds jag in som talare på Utanförskapsfestivalen som arrangerades i Gävle av Riksförbundet för social och mental hälsa. Jag föreläste om begreppet utanförskap och varför jag ser det som så problematiskt. Den betydelse av "utanförskap" som jag kritiserade är den där "utanförskap" likställs med "utan arbete". Jag argumenterade för att även personer som inte kan arbeta, av olika anledningar, borde anses ingå i samhället.

Den upplevda utanförskap som jag fick ta del av på festivalen var dock något helt annat än att vara utan arbete. Min erfarenhet efter att ha lyssnat på föredragen på Utanförskapsfestivalen är att många känner sig utanför och utestängda från samhällsgemenskapen. Människor som inte får leva ett värdigt liv och bli erkänd för den man är. Det handlar till exempel om att människor inte får tillgång till vård – trots kombination av funktionsvariation, missbruk och depression. Ytterligare ett exempel som togs upp är att personer med könsdysfori, som har genomgått könskorrigering behandling, har svårt att bli respekterade som sitt nya kön – bland annat av vårdpersonal.

Mitt anförande på festivalen kom till stor del att handla om att det ingår i ett samhälle att ta hand om varandra. Alla inte är starka och klarar sig ensamma. Faktiskt gör ingen det. Alla har varit barn, och de flesta kommer bli sjuka och förhoppningsvis gamla. Det är därför vi människor lever i samhällen. De som behöver mer stöd och hjälp ingår precis lika mycket i samhället, som de som ger stöd och hjälp. Alla behövs för att skapa samhället. När alla inte upplever att de ingår betyder det att samhället har misslyckats med att inkludera dem.

System som fördelar ekonomiska resurser behöver därför fungera. De demokratiska och sociala rättigheterna att vara med och få sin röst hörd behöver bevakas. Vi måste ta tillvara allt socialt engagemang som finns, erbjuda möjligheter för allas erfarenheter och kunskaper att tas tillvara. Ingen ska behöva uppleva att

Illustration: Josefin Haglund

den "är ensam mot allt", som konstnären till bilden till denna krönika uttryckte sig.

Jag vet inte om mitt föredrag gjorde någon nytta för dem som var där; men Utanförskapsfestivalen visade ändå på att så länge människor diskuterar, ifrågasätter och protesterar; finns det hopp om att samhället ska fungera. ●

Susanne Urban,
Docent i sociologi, som forskar
om segregation

PUBLIKATIONER

Är basinkomst åt alla etiskt försvarbart?

Simon Birnbaum, docent och forskare i statskunskap vid IBF, har publicerat två kapitel i två olika antologier som handlar om ämnet basinkomst, som under de senaste åren har debatterats i många länder. Basinkomst innebär en garanterad inkomst till alla medborgare utan krav på motprestation.

Denna tanke har fått ny aktualitet i en ekonomi präglad av växande ekonomiska ojämlikheter; en större andel otrygga och kortvariga arbeten, men även utifrån diskussioner om hur automatiseringen kan påverka arbetets former under kommande år.

Olika experiment med överföringar utan motprestationskrav till låginkomsttagare har nyligen genomförts, pågår; eller planeras på olika håll i världen. Forskarna

förväntar sig inom kort ha nya rön om till exempel effekterna på hälsa och arbete av sådana lösningar.

I varje sammanhang där basinkomstliknande system diskuteras stöter de dock på viktiga principiella invändningar: "Vilken etik tillåter fullt friska att slippa arbete?" frågade till exempel professor i statsvetenskap Bo Rothstein på *DN Debatt* för en tid sedan. Denna fråga har genomlysts grundligt i senare decenniers politisk-filosofiska forskning om basinkomst.

I kapitlet "The Ethics of Basic Income", som ingår i en omfattande ny internationell handbok om basinkomst ger Simon Birnbaum en översiktlig genomgång och kritisk granskning av de mest centrala argumenten för och emot basinkomst.

Ett annat kapitel på samma tema publiceras i den precis utkomna antologin *Welfare to Work in Contemporary European Welfare States*. •

Simon Birnbaum (2019) "The Ethics of Basic Income", i *The Palgrave International Handbook of Basic Income*. Palgrave Macmillan, Cham.

Simon Birnbaum (2020) "Unconditional basic income and duties of contribution: exploring the republican ethos of justice", i *Welfare to Work in Contemporary European Welfare States. Legal, Sociological and Philosophical Perspectives on Justice and Domination*. Policy Press.

Terry Hartigs miljöpsykologiska studie på topp 100-lista

När Altmetric släppte sin topp 100-lista över de forskningsartiklar som, enligt deras mätverktyg, diskuterats och delats mest under det gångna året fanns en studie om naturens positiva effekter för hälsan med. En av medförfattarna är IBF:s miljöpsykolog Terry Hartig.

Analysföretaget Altmetric publicerar varje år en lista över de vetenskapliga artiklar som fått störst genomslag baserat på omnämningen på nätet – på Twitter, Facebook, bloggar; i nyhetsartiklar; med mera. IBF:s professor i miljöpsykologi, Terry Hartig, är medförfattare till forskningsartikeln "Spending at least 120 minutes a week in nature is associated with good health and wellbeing", som hamnade högt upp på listan. Forskningsartikeln,

med Mathew White vid University of Exeter som huvudförfattare, knep plats 38 på Altmetrics lista.

Studien visar att om man tillbringar minst två timmar i naturen per vecka upplever man att man mår bättre både fysiskt och psykiskt. Sedan den publicerades i *Scientific Report* i juni har artikeln delats och diskuterats över 3000 gånger; till allra största del via Twitter. •

Workshop om urbana bostadsrörelser

I december var IBF värd för workshopen *The right to housing and the right to the city in Latin America and Europe* som var en del av ett svenskt-brasilianskt samarbetsprojekt.

Projektet "Urban Struggles for the Right to the City and Urban Commons in Brazil and Europe" finansieras av STINT, Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning. Workshopen leddes av IBF:s professor i sociologi Miguel Martínez och samlade cirka 20 deltagare från olika länder och olika forskningsdiscipliner. Under 2020 kommer IBF även att ta emot två brasilianska gästdoktorander. •

IBF och nationalekonomiska institutionen i nytt samarbete med Uppsala kommun

Uppsala kommun anslår 3 miljoner kronor till ett nytt forskningsprogram som syftar till att stärka den kvantitativt inriktade urbanforskningen.

Det nya samarbetet är en del av Uppsala universitets partnerskap med Uppsala kommun som har hållbart samhällsbyggande som ett särskilt prioriterat tema.

Syftet med samarbetet är att bygga upp ett flervetenskapligt forskningsprogram för kvantitativa studier av frågor kopplade till städer

och urbanisering. Huvudfokus kommer att vara att stärka den kvantitativa forskning som redan idag bedrivs om ekonomisk och social hållbarhet vid IBF och nationalekonomiska institutionen.

– Det här är ett initiativ som kommer att stärka Uppsala universitets framträdande position inom kvantitativ urbanforskning, säger Matz Dahlberg, professor i nationalekonomi vid IBF, som kommer att leda arbetet med det nya projektet.

Tack vare tillgången till rika registerdata har svensk forskning stora möjligheter att ligga i den internatio-

nella framkanten när det gäller att besvara frågor som rör bland annat urbaniseringsprocesser kopplade till bostadsmarknad, segregation, ojämlikhet, upp- växtvillkor och teknisk utveckling.

Det nya samarbetet är det andra på kort tid som IBF knyter med kommunen. IBF har även ett samarbetsavtal med Avdelningen för strategisk planering kring två kommun-postdoktorer; som inom kort börjar sitt arbete vid institutet. •

Matz Dahlberg

Institutets flygresor ska minska

På IBF, liksom i de flesta organisationer, börjar klimatarbetet ta fart. För att få förslag på hur IBF kan bidra har IBF:s miljögrupp inrättat ett klimatpris.

Vinnare av det första klimatpriset är Susanne Urban, forskare i sociologi, som lade fram ett förslag om flyg-policy som tydligt ska reglera vilken typ av resor som får användas i tjänsten. Klimatpriset ges till årets bästa förslag för hur medarbetarna i universitetsmiljön kan bidra till att reducera utsläppen av växthusgaser.

Susanne Urbans förslag går ut på att IBF:s styrelse ska ta fram en modell för att reducera personalens flygande. Institutionsstyrelsen har nu gett Miljögruppen i uppdrag att gå vidare med Susanne Urbans förslag och utarbeta en resepolicy.

Klimatarbetet pågår även inom andra områden. Sedan ett drygt år tillbaka är all mat som serveras vid institutets arrangemang vegetarisk. IBF:s miljöombud Kristina Boréus arbetar aktivt med klimatfrågan tillsammans med andra på universitetet. På forskningsfronten pågår arbetet med att bygga upp en stark forskning kring hållbar stadsomställning. •

TJÄNSTELÄGET

Andreas Alm Fjellborg har anställts som postdoktor från och med 1 februari 2020 till och med 31 januari 2022.

Karin Backvall har anställts som postdoktor från och med 1 februari 2020 till och med 31 jan 2022.

Markus Holdo har anställts som forskare i statskunskap från och med 1 november 2019.

Lena Lubenow har anställts som ekonomisamordnare från och med 1 april 2019.

Kati Kadarik har anställts som forskare i kulturgeografi från och med 1 januari 2020.

Hannu Ruonavaara har anställts som gästprofessor i sociologi från och med 1 januari 2019.

Martin Söderhäll har anställts som postdoktor från och med 1 mars 2020 till och med 28 februari 2022.

Pamela Tipmanoworn har anställts som HR-generalist från och med 7 januari 2020.

Lizzie Öhrn Sagrelius har anställts som forskningsassistent från och med 1 januari 2020 till och med 30 november 2020.

AVS: Institutet för bostads- och urbanforskning, Uppsala universitet, Box 514, 751 20 Uppsala
Besöksadress: Trädgårdsgatan 18, Uppsala

Bilder från 25-årsjubileumet

1. Jubileumsföreläsning. Fr.v.: Jennifer Mack, Selda Tuncer, Ananya Roy och Özge Altin

2. Samtal om "IBF igår, idag och imorgon". Moderator Kristina Boréus. I bakgrunden Bo Bengtsson och Che-Yuan Liang.

3. Prefekt Nils Hertting hälsar välkommen.

4. Födelsedagskalaset's gästbok.

5. Uppsala Lecture med Raquel Rolnik.

6. Uppsala Lecture i Humanistiska teatern.

